

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
І ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТУ

Методичні вказівки
для студентів Інституту заочного та дистанційного
навчання спеціальності 7.100403 “Організація
перевезень та управління на транспорті”

Київ 2002

УДК 656.7 : 338.27(076.5)
ББК У9(2)375Укр(2)3-252
Т381

Укладачі: Л.А. Ященко, А.М. Мержвинська.

Рецензент О.Й. Косарєв

Затверджено на засіданні секції факультету економіки та управління ради НАУ 14 вересня 2000 року.

Т381 Техніко-економічні дослідження і прогнозування розвитку транспорту: Методичні вказівки / Уклад.: Л.А. Ященко, А.М. Мержвинська. – К. : НАУ, 2001. – 20 с.

Методичні вказівки складені відповідно до програми курсу “Техніко-економічні дослідження і прогнозування розвитку транспорту”. Містять рекомендації по вивченню дисципліни за розділами курсу, список літератури, питання для самоперевірки.

Призначені для студентів Інституту заочного та дистанційного навчання спеціальності 7.100403 «Організація перевезень та управління на транспорті».

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Навчальна дисципліна “Техніко-економічні дослідження і прогнозування розвитку транспорту” – спеціальний курс, предметом вивчення якого є система прогнозно-аналітичних і проектних розробок, які направлені на обґрунтування найбільш ефективних рішень у сфері діяльності цивільної авіації (ЦА) (міжнародні та внутрішні перевезення, роботи, послуги авіакомпаній, аеропортів та ін.). Основною метою викладання дисципліни є підготовка фахівців, які повинні знати теоретичні основи техніко-економічних досліджень (ТЕД) розвитку ЦА як галузі економіки, підприємств (організацій) ЦА усіх форм власності, а також уміти застосовувати методи прогнозування й обґрунтування програм (проектів) розвитку та функціонування суб'єктів господарської діяльності ЦА в ринкових умовах.

Навчальна дисципліна “Техніко-економічні дослідження і прогнозування розвитку транспорту” являється складовою частиною транспортної економічної та експлуатаційної науки, пов'язана з спеціальними економічними, експлуатаційними і технічними дисциплінами: “Економіка ЦА”, “Комерційна експлуатація транспорту”.

У результаті набуття знань з техніко-економічних досліджень і прогнозування розвитку транспорту студент зможе вирішувати такі задачі, як розробка розділів програм розвитку (бізнес-планів) авіаційного транспорту та авіапідприємств (організацій), дослідження ринку авіаційних перевезень (робіт, послуг), прогнозування об'ємів перевезень (відправок), обґрунтування вибору повітряних суден (ПС) для міжнародних та внутрішніх ліній, обґрунтування організацій чартерних рейсів, обґрунтування раціональних сфер

(маршрутів) застосування авіаційного транспорту з оцінкою конкретного середовища, розробка розділів передпроектних обґрунтувань (бізнес-планів) по аеропортам та інш.

Дисципліна “Техніко-економічні дослідження і прогнозування розвитку транспорту” вивчається протягом одного семестру і включає лекції, практичні заняття з рішенням задач, курсовий проект, самостійну роботу. Вивчення дисципліни завершується іспитом.

Матеріал навчальної дисципліни вивчається в такій послідовності. Після з'ясування мети предмету, методів і задач дисципліни варто засвоїти стратегічні напрямки розвитку повітряного транспорту, сфери управління і капітального будівництва в транспортній галузі України; далі розглянути основи системної організації транспортних ТЕД, ознайомитись з методами прогнозування пасажирських і вантажних потоків, звернути увагу на етапи і зміст економічних вишукувань (маркетингових досліджень) обсягів робіт авіатранспортної діяльності. Після цього слід перейти до вивчення питань техніко-економічних обґрунтувань (ТЕО) проектів аеропортів і вибору оптимальних типів повітряних судів (ПС) для авіаліній (маршрутів перевезень).

На закінчення необхідно розглянути методичні питання порівняльної оцінки застосування повітряного й інших видів транспорту в освоєнні пасажирських і вантажних потоків, особливостей розрахунків вартісних показників по наземних видах транспорту. Найбільш ретельно рекомендується вивчити сутність і порядок розрахунків транспортних і позатранспортних витрат при доставці вантажів і поїздках пасажирів, методи оцінки швидкісних якостей повітряних сполучень.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРИ

Основний

1. ЯЩЕНКО Л.А. Техничко-економические изыскания воздушных сообщений. М.: Транспорт, 1983. – 208с.
2. ЯЩЕНКО Л.А. Обоснование типового состава воздушных судов для авиалиний. К.: КИИГА, 1985. – 96с.
3. ИДРИСОВ А.Б., КАРПЫШЕВ С.В., ПОСТНИКОВ А.В. Стратегическое планирование и анализ эффективных инвестиций. –М.: “ФИЛИНЬ”, 1996. – 272 с.
4. АИФОРД Н., САЙТ П.Х. Проектирование аэропортов. –М.: Транспорт, 1988. – 328 с.
5. ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ изыскания воздушных сообщений и прогнозирование развития гражданской авиации. Методические указания./ Уклад.: Ященко Л.А., Шаповал Н.С. – К.: КМУГА, 1995. – 16 с.

Додатковий

6. ЕКОНОМІКА транспорту: Навчальний посіб./ Коба В.Г. та ін. – К.: КДАВТ, КМУЦА, 1999. – 254 с.
7. МИР гражданской авиации. Циркуляр ИКАО 250 АТ/ 102, 1994. –126 с.
8. ПРОГНОЗ развития воздушного транспорта до 2003 года: Циркуляр ИКАО 252, 1994. – 54 с.
9. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ изыскания и основы проектирования железных дорог: Учебн. для вузов / Б.А. Волков, И.В.Турбин, А.С.Никифоров и др. Под ред. Б.А.Волкова – М.: Транспорт,1990. – 268с.
10. КОСТРОМИНА Е.В. Экономика авиакомпании. – М.: «Банковский деловой центр», 1997. – 127с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАДАЧІ ДИСЦИПЛІНИ

Рішення законодавчих і урядових органів щодо регулювання економіки, розвитку транспорту ЦА. Підвищення ролі прогнозування при переході до ринкових відносин. Предмет курсу як комплекс ТЕД і прогнозування, що базується на методі аналізу. Ціль, задачі, структура та зміст дисципліни, її значення в підготовці фахівців з спеціальності 7.100403; зв'язок з іншими експлуатаційними і технічними дисциплінами.

Література: [1], [2], [7], [11].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Розглядаючи ТЕД як систему прогнозно-аналітичних і передпроектних робіт, спрямованих на пошук і обґрунтування найбільш ефективних рішень в області розвитку і функціонування транспорту, необхідно вивчити рішення законодавчих і урядових органів по реформуванню економіки і транспортної галузі зокрема. Особливу увагу варто приділити матеріалам, що відображають тенденції і прогнози розвитку світового повітряного транспорту, особливості розвитку транспорту і ЦА в Україні, сформулювати значення ТЕД в ринкових умовах. Далі на основі системного підходу визначити мету і задачі навчальної дисципліни, її зв'язок з іншими навчальними дисциплінами і значення для фахівців з організації перевезень і керування на транспорті.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Предмет дисципліни ТЕД.
2. Основні задачі і значення ТЕД в ринковій економіці.
3. Зміст і задачі дисципліни.
4. Значення навчальної дисципліни для підготовки фахівців з організації перевезень і управління на транспорті.

Тема 2. СИСТЕМНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЦА

Цільове призначення ТЕД. Склад ТЕД, їх структура. Класифікація за видами задач (проблем), що вирішуються, в структурних підрозділах ЦА. Взаємодія різних класів ТЕД, їх спільність та різниця. Термінологічні поняття: транспорт, система, дослідження, програма, обґрунтування, проектування. Організаційне, інформаційне та методичне забезпечення ТЕД. Напрямок подальшого удосконалення ринкової економіки.

Література: [1]; [3]; [5]; [6]; [10]; [11].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до задач з реформування економіки України, варто усвідомити, що ТЕД є головним засобом наукового обґрунтування напрямків розвитку і процесів функціонування транспорту. Необхідно чітко засвоїти склад прогнозно-аналітичних і передпроектних робіт у ЦА (обґрунтування обсягів і напрямків перевезень, розвиток мережі авіаліній і аеропортів, літако-вертолітного парку (ЛВП), ремонтної бази й ін.). Потрібно вивчити класифікацію й етапи ТЕД, усвідомити спільність і розходження різних класів ТЕД як за етапами, так і за деталізацією робіт. Необхідно відзначити особливості техніко-економічного проектування аеропортів ЦА.

При вивченні теми головну увагу треба приділити методологічним принципам організації ТЕД.

Беручи до уваги, що визначальним елементом усієї системи ТЕД є обґрунтування обсягів і напрямків перевезень, варто розглянути організаційне, інформаційне і методичне забезпечення вишукувань пасажиро- і вантажопотоків на транспорті як складової частини маркетингових досліджень.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Значення і склад прогнозно-аналітичних і перед-проектних робіт, їхні загальні і відмінні риси.
2. Класифікація, методологічні принципи й етапи ТЕД.
3. Організаційне й інформаційно-методичне забезпечення економічних вишукувань пасажиро- і вантажо-потоків на повітряному транспорті.

Тема 3. ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ АВІАЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ

Види та класифікація прогнозів. Необхідність у науково-технічному й економічному прогнозуванні. Прогнозування та вибір рішень. Системний підхід до прогнозування. Особливості і задачі науково-технічного й економічного прогнозування, їх взаємодія. Прогнозування в ЦА. Склад прогнозів, їх місце і значення в розробці концепцій, програм розвитку, передпроектних розробок, бізнес-планів та інших обґрунтувань у структурних підрозділах ЦА. Зміст прогнозів. Класифікація методів прогнозування пасажиропотоків. Застосування методів ринкового аналізу, екстраполяція часових рядів, факторне моделювання, експертні оцінки та інше в прогнозуванні. Оцінка методів прогнозування. Масштаби й обмеження їх застосування. Особливості прогнозування вантажних перевезень. Застосування ринкового аналізу, формальних методів прогнозування, економетричних моделей, побічних методів, прямого розрахунку по клієнту та ін. Деталізація і часові інтервали прогнозів авіаційних перевезень (робіт, послуг) у різних класах ТЕД.

Література: [1]; [4]; [6]; [8]; [9]; [11].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Приступаючи до вивчення теми, необхідно визначити роль науково-технічного й економічного прогнозування для обґрунтування стратегічних і тактичних рішень, пов'язаних зі задачами розвитку і функціонування транспорту. Далі варто засвоїти значення наукового прогнозування як перед-програмної (передпланової) і передпроектної стадії й основи ТЕД на повітряному транспорті. Потім треба розглянути систему прогнозно-аналітичних робіт у ЦА (обґрунтування концепцій і програм розвитку, стратегічних і тактичних планів), їхній склад і зміст.

Ключовим питанням прогнозування є методичне забезпечення процесів прогнозування. Тому варто детально розглянути класифікацію методів прогнозування і сфери їхнього застосування в ЦА (ринковий аналіз, екстраполяція часових рядів, факторне моделювання, експертні оцінки й інше).

Вихідною базою і початковим етапом прогнозно-аналітичних і передпроектних розробок є прогнози обсягів відправлень (перевезень) по аеропортах і напрямках (кореспонденціях) із сегментацією ринків по різних ознаках. Необхідно детально вивчити методи прогнозування й обґрунтування пасажиропотоків і вантажопотоків повітряного транспорту відповідно до характеристик ринків транспортних послуг.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Задачі стратегічного планування і прогнозування.
2. Прогнозування як складова частина й основа ТЕД. Види транспортних прогнозів.
3. Класифікація методів прогнозування.
4. Методи прогнозування пасажиропотіків.
5. Методи прогнозування вантажопотіків.

Тема 4. ВИЗНАЧЕННЯ РАЙОНУ ТЯЖІННЯ АЕРОПОРТІВ І ПОВІТРЯНИХ ЛІНІЙ

Район вишукування і район тяжіння як основні об'єкти дослідження ринків транспортних послуг. Методи визначення межі районів тяжіння: графічні, графоаналітичні, розрахунково-аналітичні та ін. Критерії оцінки при визначенні меж районів тяжіння. Дослідження ринків транспортних послуг у районах тяжіння. Етапи економічних вишукувань (дослідження ринку) – підготовчий, польовий, заключний. Зміст етапів при дослідженні пасажирських і вантажних перевезень.

Література: [1]; [10]; [11].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Вивчаючи тему, треба засвоїти такі основні поняття, як район вишукування і район тяжіння аеропортів і повітряних ліній, місцевий і трансферний райони тяжіння. Розглядаючи різні методи визначення границь районів тяжіння (графічні, графоаналітичні й ін.) потрібно вивчити їхні достоїнства і недоліки, сфери застосування при ТЕД. Потім варто перейти до вивчення методів визначення границь районів тяжіння за різними критеріями оцінки (часу на поїздку, вартості проїзду, собівартості перевезень і ін.), навчитись обґрунтовувати вибір оціночних критеріїв. Треба звернути увагу на значення встановлення границь районів тяжіння для обґрунтування обсягів робіт аеропортів і авіакомпаній. На закінчення необхідно засвоїти зміст етапів економічних вишукувань пасажиро- і вантажопотоків у районах тяжіння до транспортних комунікацій по сегментах ринків транспортних послуг.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Наукове визначення районів вишукувань і районів тяжіння транспортних комунікацій, їхнього розходження.
2. Загальна характеристика методів визначення границь районів тяжіння повітряних ліній і аеропортів.
3. Побудова границь районів тяжіння за різними критеріями оцінки.
4. Етапи і зміст економічних вишукувань (маркетингових досліджень) пасажирських і вантажних потоків.

Тема 5. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ОБГРУНТУВАННЯ РОЗВИТКУ АЕРОПОРТІВ

Роль аеропортів в авіатранспортній діяльності. Основний зміст концепцій і програм розвитку аеропортів. Початкові етапи ТЕО: виявлення інвестиційних і інших можливостей; попереднє ТЕД; розробка ТЕО (бізнес-плану). Розділи ТЕО; їх зміст. Вимоги до безпеки польотів, охорона навколишнього середовища, сертифікація і ліцензування. Особливості ТЕО при проектуванні міжнародних аеропортів.

Прогнозування об'ємів перевезень через аеропорт, інші види робіт (послуг). Визначення інтенсивності руху ПС. Розрахунок провізної спроможності об'єктів аеропорту, його виробничих потужностей.

Розрахунок загальних інвестиційних витрат (капіталовкладень) по об'єктах аеропорту. Розподіл потреб у фінансуванні за стадіями проекту. Джерела фінансування проекту. Розрахунок експлуатаційних витрат, доходів, прибутку аеропорту. Зведений розрахунок руху (приток і відтік) засобів. Розрахунок та оцінка показників ефективності інвестицій. Оцінка ризиків.

Література: [1]; [3]; [4]; [6]; [8]; [9].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Початковим етапом вивчення теми є визначення ролі аеропортів в авіатранспортній діяльності, засвоєння значення і змісту національних концепцій і програм розвитку аеропортів, як основних регулюючих документів. Потім варто вивчити задачі, етапи і зміст передпроектних ТЕО (бізнес-планів) інвестиційних проектів аеропортів, звернувши увагу на попередні стадії передпроектних робіт і особливості міжнародних аеропортів.

Одним з основних розділів є обґрунтування об'ємів робіт проєктованого аеропорту (обсягів відправлень, прибуття пасажирів, вантажів і пошти, інтенсивності руху повітряних судів і ін.), що є основою для наступних техніко-економічних розрахунків і передбачає вибір методів прогнозування, які враховують особливості функціонування аеропортів.

Далі на основі прогнозів обсягів робіт необхідно вивчити методи розрахунку пропускної здатності комплексів аеропорту й особливостей обліку при нерівномірності пасажиро- і вантажопотоків, руху повітряних судів через аеропорт (по місяцях, добах, годинах) з виходом на інтенсивність транспортних потоків у годину «пік».

Обґрунтування на передпроектній стадії містять у собі визначення таких економічних показників, як необхідні інвестиції (капіталовкладення) по об'єктах аеропорту і джерелам фінансування, експлуатаційні витрати, доходи, фінансовий результат і ін. Кінцевим етапом є розрахунок і оцінка показників ефективності передпроектних рішень з урахуванням фактора часу і ризиків. Необхідно звернути увагу на особливості розрахунку економічних показників і закономірності зміни питомих експлуатаційних витрат і капіталовкладень від обсягу робіт.

Особливу увагу треба звернути на питання забезпечення безпеки польотів і охорони навколишнього природного середовища при проєктуванні аеропортів.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Значення й основний зміст концепцій і програм розвитку аеропортів.
2. Етапи підготовки і зміст техніко-економічного обґрунтування (бізнес-плану) інвестиційного проекту аеропорту.
3. Обґрунтування об'єктів робіт аеропорту на передпроектній стадії.
4. Визначення пропускнуєї спроможності комплексу аеропорту.
5. Порядок розрахунку експлуатаційних витрат і капіталовкладень, залежність їхніх питомих величин від обсягу робіт аеропорту.
6. Визначення економічної ефективності капіталовкладень на передпроектній стадії.

Тема 6. ОБГРУНТУВАННЯ І ВИБІР ПОВІТРЯНИХ СУДЕН ДЛЯ ОПАНУВАННЯ ПРОГНОЗНИХ ОБ'ЄМІВ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Задачі техніко-економічних досліджень при обґрунтуванні структури парку літаків і його використання. Облік вимог безпеки польотів ПС, охорона навколишнього середовища, сертифікація і ліцензування.

Значення системної оцінки використання повітряних суден. Годинна і річна продуктивність польотів, питомі витрати палива, собівартість перевезень, рентабельність. Капітальні вкладення в парк літаків, джерела фінансування. Залежність питомих оціночних показників від вантажопідйомності ПС, характеристик маршрутів польоту й аеропортів. Порівнянна оцінка розрахункових типів ПС. Оцінка ефективності інвестицій у парк літаків. Методи по обґрунтуванню вибору ПС для авіаліній (напрямків). Зміст графоаналітичного методу вибору ПС, етапи й облік обмежень.

Література: [1]; [2]; [5]; [6]; [8]; [9]; [11].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Вивчення цієї теми необхідне для розуміння значення і задач ТЕД для обґрунтування стратегічних напрямків формування літакового парку, ефективного користування ПС авіакомпаніями.

Для обґрунтованого вибору типового складу ПС для експлуатації на авіалініях першорядне значення має система показників оцінки ефективності використання ПС. Тому треба детально вивчити особливості і порядок розрахунку експлуатаційно-економічних показників: продуктивності польотів ПС, питомої витрати палива, собівартості перевезень по елементах транспортних операцій, питомих капіталовкладень, рентабельності, питомого чистого дисконтованого доходу, питомих народногосподарських (транспортних і поза транспортних) витрат і ін. При цьому важливо розібратися у факторах, що впливають на окремі показники (дальність маршрутів, щільність пасажиропотоку, характеристики ПС і ін.) і у закономірностях зміни показників під впливом різних факторів.

Необхідно навчитися виконувати порівняльну оцінку різних типів ПС по графіках залежності показників від дальності польоту, комерційного завантаження, співставлених частот рейсів та іншого, використовувати графоаналітичний метод обґрунтування типового складу ПС. Варто з'ясувати джерела фінансування інвестицій у літаковий парк, знати методику лізингових операцій. При вивченні теми необхідно як пріоритетні розглянути вимоги безпеки польотів ПС, охорону навколишнього середовища, умови сертифікації і ліцензування.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Значення і задачі ТЕД по обґрунтуванню вибору ПС для освоєння прогнозованих обсягів перевезень.

2. Загальна характеристика і порядок розрахунку системи експлуатаційно-економічних показників оцінки ефективності використання ПС.
3. Закономірності зміни оціночних показників під впливом перемінних факторів (дальність польоту, комерційне завантаження, потужність пасажиропотоків і ін.).
4. Методичні положення щодо обґрунтування вибору типового складу ПС.
5. Вимоги забезпечення безпеки польотів ПС і охорони навколишнього середовища.

Тема 7. ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ І ПОКАЗНИКИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ АВІАЦІЙНОГО ТА ІНШИХ ВИДІВ ТРАНСПОРТУ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ПАСАЖИРСЬКИХ І ВАНТАЖНИХ ПОТОКІВ

Задачі координації розвитку і діяльності усіх видів транспорту. Вимоги до системи оціночних показників і методики їх розрахунків при визначенні порівняльної ефективності конкуруючих видів транспорту (повнота обліку витрат і факторів, їх порівнянність, облік факторів часу та ін.). Облік якості транспортних послуг, вимоги щодо охорони зовнішнього середовища, безпека перевезень (робіт), соціальні фактори.

Система показників оцінки варіантів опанування перевезень (вартісних, натуральних, показників якості і умов перевезень). Транспортні і зовнішньотранспортні витрати. Порядок розрахунку показників. Оцінка конкурентоспроможності авіаційного транспорту, раціональні сфери його застосування.

Література: [1]; [4]; [7].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Головну увагу при вивченні теми потрібно приділити особливостям визначення раціональних сфер застосування повітряного транспорту, комплексній оцінці його конкурентоспроможності. Необхідно засвоїти основні принципи порівняння варіантів схем транспортування, систему порівняння оціночних показників повітряного й інших видів транспорту (повнота охоплення витрат, порівнянність похідних і розрахункових даних, облік фактору часу, вимог охорони навколишнього середовища і безпеки перевезень).

Розглядаючи групу оціночних показників (вартісні, ресурсні, якості й умов перевезень), варто звернути увагу на важливість показників, що характеризують якісну сторону повітряних перевезень, їх поза транспортний ефект.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Задачі й особливості координації розвитку і функціонування усіх видів транспорту в ринкових умовах.
2. Показники порівняльної оцінки ефективності повітряного й інших видів транспорту при освоєнні пасажирських і вантажних потоків.
3. Загальні принципи розрахунків і вимоги до системи показників при оцінці варіантів освоєння перевезень у конкурентному середовищі.
4. Облік вимог екологічної безпеки, соціальних факторів, умов безпеки руху (польотів).

Тема 8. МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТА ВІД ПРИСКОРЕННЯ ДОСТАВКИ ПАСАЖИРІВ І ВАНТАЖІВ.

Швидкість доставки як показник якості роботи транспорту. Облік часу доставки на усіх етапах транспортного процесу. Фактори, які впливають на швидкість доставки. Оцінка швидкісного ефекту при пасажирських і вантажних перевезеннях.

Порівняння вартості оцінки швидкості доставки з експлуатаційними витратами і капітальними вкладеннями. Вплив ціни вантажів на швидкісний ефект їх доставки.

Література: [1]; [4]; [10].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Для обґрунтування раціональних сфер застосування різних видів транспорту й оцінки їхньої конкурентоспроможності важливе значення має облік показників якості доставки пасажирів і вантажів: швидкості доставки, збереженості перевезених вантажів, регулярності, рівня транспортного сервісу й ін. Багато показників якості перевезень (обслуговування) знаходять висвітлення у позатранспортному ефекті в галузях економіки й у населення. Тому необхідно засвоїти методи вартісної оцінки швидкісних та інших якостей транспортного процесу, включаючи рівень регулярності і безпеки польотів (перевезень), охорону навколишнього середовища і соціальні фактори. Для повітряного транспорту особливо важливий облік швидкісного ефекту перевезення (доставки) пасажирів і вантажів. Треба звернути увагу на методику оцінки швидкості (тривалості) доставки, її порівняння з експлуатаційними витратами і капіталовкладеннями.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Швидкість доставки й інші показники якості перевезень як міжгалузеві (народногосподарські) критерії оцінки.
2. Вартісна оцінка швидкості доставки пасажирів і вантажів.
3. Вартісна оцінка збереженості перевезених вантажів, партійності відправлень, регулярності перевезень і ін.

Тема 9. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ВИТРАТ І КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ НА ІНШИХ ВИДАХ ТРАНСПОРТУ

Групування експлуатаційних витрат за економічними елементами і статтями витрат на залізничному й автомобільному транспорті. Особливості розрахунку експлуатаційних витрат і собівартості перевезень пасажирів і вантажів. Структура капітальних вкладень і порядок розрахунку вжитку в інвестиціях. Визначення підсумкових (поточних і капітальних) витрат на перевезення. Фактори, які визначають собівартість і питомі капіталовкладення.

Склад експлуатаційних витрат на водних видах транспорту. Собівартість пасажирських і вантажних перевезень. Метод розрахунку витрат по елементах транспортних операцій. Визначення підсумкових витрат (поточних і капітальних) на перевезення. Фактори, які впливають на собівартість перевезень і питомі витрати капіталовкладень.

Література: [1]; [7]; [10].

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Для обґрунтування раціональних сфер застосування повітряного транспорту необхідно знати методи розрахунку порівняльних оціночних показників ефективності перевезень на інших видах транспорту в умовах конкуренції. При вивченні цієї теми варто засвоїти особливості групування експлуатаційних витрат по економічних елементах і статтях витрат на залізничному, автомобільному і водному видах транспорту, структуру виробничих фондів. Далі потрібно вивчити метод розрахунку експлуатаційних витрат по елементах транспортних операцій (елементних ставках), уміти визначати перемінні й умовно-постійні витрати з урахуванням особливостей видів транспорту.

Варто засвоїти методи розрахунку необхідних капіталовкладень у транспортні засоби (рухомий склад), шляхове (дорожнє) господарство й інші постійні пристрої, порядок розрахунку питомих вартісних показників. Важливо знати закономірності зміни питомих показників (собівартості перевезень, питомих капіталовкладень, повних (поточних і капітальних), питомого чистого дисконтованого доходу) від характеристик транспортних засобів, розміру руху, дальності перевезень і ін. В результаті вивчення теми варто мати повне уявлення про порядок розрахунку і рівень порівняльних витрат на конкуруючих видах транспорту.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Структура і склад експлуатаційних витрат на наземних (водяних) видах транспорту.
2. Порядок розрахунку порівняльної собівартості перевезень по елементах транспортних операцій з урахуванням особливостей видів транспорту.
3. Капітальні вкладення в рухомий склад (транспортні засоби) і постійні пристрої, порядок визначення питомих капіталовкладень і приведених (сумарних) витрат на перевезення.

Навчально-методичне видання

ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТУ

Методичні вказівки
для студентів Інституту заочного та дистанційного
навчання спеціальності 7.100 403 “Організація
перевезень та управління на транспорті”

Укладачі: ЯЦЕНКО Леонід Андрійович,
МЕРЖВИНСЬКА Анна Миколаївна

Редактор: Н.М. Угляренко
Технічний редактор: А.І. Лаврінович

Підписано до друку . Формат 60x84/16. Папір друкарський.
Офсетний друк. Ум. фарбовідб. . Ум. друк. арк. . Обл.-вид-арк.
Тираж 300 экз. Замовлення № . Ціна Вид. № .

Видавництво НАУ.
03058. Київ-58, проспект Космонавта Комарова, 1.